Premis AMC 2026 – Nova museografia del Museu Marítim de Mallorca - C.C. Ses Voltes. Un museu construït amb la comunitat

El Consorci Museu Marítim de Mallorca és una entitat fundada a finals de 2017. Està format pel Govern de les Illes Balears i el Consell de Mallorca, i depèn d'aquest darrer organisme.

Des de la seva creació, té com a objectiu recuperar, investigar i donar a conèixer el patrimoni marítim de Mallorca, una illa que, inexplicablement, no comptava amb un museu que expliqués la seva història i idiosincràsia marítima. Aquesta història s'ha construït a partir dels primers navegants que hi arribaren ara fa poc més de quatre mil anys.

Des del 2018, el Consorci ha tingut la missió de generar un espai des d'on visibilitzar la nostra història marítima. L'any 2019 va iniciar la gestió d'un petit museu local, el Museu de la Mar, ubicat a l'oratori de Santa Caterina d'Alexandria, al Port de Sóller, que es trobava tancat des de l'any 2010. Aquest petit museu centra la seva exposició en la història del Port i de la vall de Sóller, a partir dels mestres d'aixa, dels pescadors i del comerç de la taronja amb el sud de França i amb altres indrets del món.

A partir de 2020, en un procés condicionat per la COVID-19, el Consorci afrontà la gestió de bona part del Centre Cultural Ses Voltes (C.C. Ses Voltes), on s'ubica el Museu Marítim de Mallorca. Aquest espai permet explicar la relació de l'illa amb la mar de manera transversal al llarg dels segles i fer front als debats i reptes de principis del segle XXI. Són reptes vinculats als àmbits social i ambiental, en què la mar ha teixit bona part de les relacions socials i econòmiques recollides a les diferents sales expositives del Museu.

El naixement del Museu Marítim s'ha vist acompanyat per un conjunt d'entitats i persones que feia més de quaranta anys que somiaven amb un museu capaç d'incorporar les veus de les persones que han vetllat pel patrimoni illenc, especialment en un moment en què no hi havia cap institució museística que ho fes.

El projecte partia de la recuperació del C.C. Ses Voltes, un centre cultural en desús que servia de magatzem municipal i que ocupa el darrer tram de la murada renaixentista que encerclava Palma. El museu s'ubica en un entorn excepcional, als peus de la Catedral de Mallorca i a pocs metres del Port de Palma.

A partir de l'adequació de l'espai de Ses Voltes, s'ha dissenyat una exposició permanent que parteix de diferents processos de participació ciutadana. El resultat és un discurs que tracta la mar de manera transversal, des d'una mirada crítica i constructiva, i en què cada sala aborda un tema concret.

En arribar al centre, s'inicien dos recorreguts adaptats a l'espai. El primer introdueix els eixos de treball del museu, centrats en la vinculació de diferents entitats, associacions i clubs amb la protecció del patrimoni marítim d'arreu de l'arxipèlag balear. En aquesta mateixa sala es tracten la protecció del patrimoni subaquàtic i de la posidònia, la contaminació dels mars i la necessitat de reduir la producció de plàstics, la gastronomia marinera, la llengua vinculada a la mar —que dia a dia es veu substituïda pel castellà i l'anglès—, la visibilització de les dones en els àmbits marítims, així com els diferents oficis de la mar i els seus professionals. És, per tant, una sala que introdueix la manera de ser del museu.

En un segon espai es proposa un recorregut en el temps: des dels primers pobladors que arribaren per la mar fins a les persones que avui arriben des de tot el planeta, unes amb

avió i altres amb petites embarcacions, passant per les diferents civilitzacions que han habitat les illes, des dels fenicis fins als catalans. Aquest viatge en el temps es divideix a partir de la línia de l'horitzó, que separa els materials procedents de jaciments arqueològics subaquàtics —com àmfores i vaixella de l'Antiguitat— d'altres materials de procedència terrestre o d'arxius i biblioteques, com documents d'embarcació, models o postals turístiques.

Una tercera sala introdueix el visitant en l'apassionant món de finals del segle XVIII fins a principis del segle XX, quan la flota mallorquina anà més enllà de la Mediterrània i de les costes atlàntiques europees fins a arribar a les Amèriques. En aquest context destacaren l'exportació de vi, oli d'oliva, fruits secs, licors, teles, sabates i llana, i la importació de sucre, cafè, cacau, cuiros, tabac, fustes nobles i cotó, així com, durant un període, el tràfic de persones esclavitzades que nodria les plantacions americanes. Fou una època de canvis i transformacions, on aparegueren les primeres escoles nàutiques de l'illa, que formaren les tripulacions de la marina. Aquesta professionalització també generà conflictes socials orientats a millorar les condicions laborals de mestres d'aixa, mariners i pescadors.

Arribats a la darrera sala d'aquest primer recorregut, es planteja com, a principis del segle XXI, les Illes Balears afronten el repte de cercar l'equilibri entre la conservació marina i l'explotació de la mar, tant en l'àmbit pesquer i turístic com en el social i legislatiu.

El segon recorregut se centra en la tasca de visibilització que l'Associació dels Amics del Museu Marítim de Mallorca ha dut a terme des de la seva fundació, l'any 1975, després del tancament del *Museo Marítimo de Baleares*, fins a la creació del Consorci. Aquesta associació ha assumit la missió de donar a conèixer el patrimoni marítim quan no hi havia museu, i ha visibilitzat la riquesa de la nostra illa a través de jornades de vela llatina, publicacions especialitzades, petites exposicions i el rescat d'embarcacions tradicionals que foren dipositades a les coves del Castell de Bellver a l'espera de poder ser mostrades pel museu. La sala s'acompanya d'un petit taller de mestres d'aixa.

El Museu Marítim de Mallorca disposa d'un espai per a exposicions temporals, on es desenvolupen temes relacionats amb els eixos de treball del museu; un espai educatiu amb capacitat per a trenta persones; una àrea de reserves; una zona de treball intern (*backoffice*), i l'oficina. Tot aquest conjunt d'espais fa possible materialitzar els diferents projectes.

El nostre museu ha desenvolupat una tasca molt rellevant per fer-se accessible al nombre més gran possible de persones. Arquitectònicament, hem adaptat tots els espais per facilitar l'accés a persones amb dificultats de motricitat. Tots els textos de sala estan escrits en lectura fàcil i han estat validats per la Coordinadora Balear d'Accessibilitat. S'han implementat textos en Braille a cada sala i es compta amb codis QR amb vídeos explicatius en llengua de signes. Una de les darreres millores ha estat la instal·lació de sistemes de bucle magnètic a cada sala, per tal de facilitar les visites guiades a les persones amb implants coclears, així com la incorporació de senyalística adaptada.

Podem dir que el Museu Marítim de Mallorca – C.C. Ses Voltes es troba en contínua adaptació a les noves tendències museogràfiques, en què les persones se situen al centre del treball del museu. Aquesta orientació fomenta la participació ciutadana en els diferents projectes que desenvolupa, des de la generació de discursos museogràfics de sala fins a la facilitació de l'accés a totes les persones interessades en la mar, la història, els museus i els debats contemporanis.